

**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION 2013

SWEDISH

HIGHER LEVEL

Wednesday, 19 June

09:30 –12:30

Läs texten noga och svara på frågorna i alla tre delarna. Svara med egna ord. Alla svar måste vara skrivna på svenska.

Rätt låt i högtalarna – vår tids huskur

Våra liv är fyllda av musik. Svenska studier har visat att människor i genomsnitt exponeras för musik en tredjedel av sin vakna tid. En stor del av vår vardag är alltså ljudsatt, vare sig vi vill eller inte. Från morgon till kväll, **från vaggan till graven**.

Under de senaste 15 åren har tillgängligheten till musik närmast exploderat. En stor del av alla låtar som någonsin spelats in finns numera på Internet och för åtminstone den yngre generationen är det självklart att ladda ner musik därifrån. En genomsnittlig 14-åring beräknas i dag höra mer musik under en månad än tidigare generationer gjorde under ett helt liv. ”Personer födda i början av 1900-talet levde ju i en värld där det knappast fanns någon musik förutom då de sjöng själva. Flera äldre personer som jag intervjuat i min forskning har aldrig varit på konsert – eller köpt någon skiva”, säger Lars Lilliestam, professor i musikvetenskap vid Göteborgs universitet.

Fastän yngre personer inte heller har köpt en enda skiva har de ändå stora musiksamlingar med tusentals låtar nedladdade på datorn. Den tekniska utvecklingen har också förändrat i vilka situationer vi lyssnar på musik. Med en Mp3-spelare eller telefon i fickan kan vi numera spela favoritlåtarna var och när som helst. Det har därför blivit allt vanligare att ha musik på medan man gör något annat, så kallat *parallell-lyssnande*. Inom forskningen har man allt mer börjat intressera sig för hur människor **navigerar** i detta nya musiklandskap.

”Det finns en **föreställning** om att människor har fått ett mer passivt förhållande till musiken, eftersom den numera finns överallt. Men det vardagliga lyssnandet är mer aktivt än vad man skulle kunna tro. De flesta slår inte bara på radion och nöjer sig med första bästa låt som dyker upp. Istället är de väldigt medvetna om vad de vill höra i olika situationer”, säger Lars Lilliestam.

Vad är det då som gör att vi **över huvud taget** sätter på radion, cd-spelaren eller datorn för att lyssna på musik? Mycket handlar så klart om ren njutning. Men lyssnandet är inte bara lustdrivet. Musiken är också ett redskap som många människor använder i olika vardagliga situationer.

”De flesta som vi intervjuade var väldigt klara över vad de upplevde att musiken gjorde med dem och vilken musik som passade för olika syften. Musiken fungerar som ett slags självterapi i vardagen för många människor”, säger Lars Lilliestam. Människor reagerar väldigt olika på musik och ur hälsoperspektiv är det viktiga att man själv gillar det man lyssnar på. För på samma sätt som filmmusik kan förstärka olika känslöstämningar, lyssnade intervjupersonerna på viss musik för att höja sitt humör och på annan när de var **nedstämda**.

”Det är dock inte alltid så enkelt som att man bara lyssnar på glad musik för att höja sinnesstämningen. När man är ledsen vill man ofta lyssna på lite deppig musik för att väcka och bearbeta sin sorg – och på sikt må lite bättre”, säger Daniel Västfjäll, professor i kognitiv psykologi vid Linköpings universitet. Hans forskning visar att musiken inte bara används för att väcka känslor, utan även för att maskera dem. Särskilt äldre personer utnyttjar ofta musiken på det här sättet.

”Normalt reglerar vi många av våra sinnesstämningar genom att undertrycka eller påverka dem med våra tankar. Men när vi åldras har vi inte längre samma kognitiva resurser att hantera jobbiga känslor. Musik som väcker positiva minnen och sinnesstämningar kan då

användas för att trycka undan svåra känslor som ledsnad och ilska”, säger Daniel Västfjäll.

Musiken kan också fylla en viktig social funktion. Tonåringar som lyssnar ensamma på sina rum upplever till exempel ofta att artisten talar direkt till dem genom låtarna. Och äldre personer som lyssnar på välkänd musik uppfattar den ofta som en ”bekant” som får dem att känna sig mindre ensamma.

Även för stressreglering kan musiken vara effektiv. ”Däremot finns det ingen `mirakelmusik` som får alla att bli lugna eller glada. Människor reagerar väldigt olika på musik och ur hälsoperspektiv är det viktiga att man själv gillar det man lyssnar på”, säger Marie Helsing, forskare inom musikpsykologi, och tillägger: ”Man kan skapa sitt eget `musikaliska husapotek` med särskilda spellistor för avslappning eller energihöjning. Det vardagliga musiklyssnandet är ett väldigt enkelt och effektivt sätt att förbättra välbefinnandet.”

Baserad på artikeln Rätt låt i högtalarna – vår tids huskur av Anna Lagerblad i Svenska Dagbladet den 2 juli 2012

Del I

(Totalt 30 poäng)

1. Ersätt orden eller uttrycken med andra som betyder samma sak. (5poäng)
  - (a) från vaggan till graven
  - (b) navigerar
  - (c) föreställning
  - (d) över huvud taget
  - (e) nedstämda

2. Vad betyder parallell-lyssnande? (5poäng)

3. På vilket sätt har den tekniska utvecklingen påverkat hur vi lyssnar på musik? (5poäng)

4. ”Däremot finns det ingen `mirakelmusik` som får alla att bli lugna eller glada.”
Utgå från texten som helhet och förklara hur man i artikeln kommer fram till denna slutsats. (5poäng)

5. I artikeln nämns tre forskare inom musik. Förklara likheterna och skillnaderna i deras specifika områden baserat på artikeln. (5poäng)

6. ”Man kan skapa sitt eget `musikaliska husapotek`”
Artikeln visar på så väl likheter som skillnader i sättet unga respektive gamla använder musiken som terapi. Förklara hur. (5poäng)

Del II

(Totalt 30 poäng)

”En stor del av vår vardag är alltså ljudsatt, vare sig vi vill eller inte. Från morgon till kväll, från vaggan till graven.”

Skriv en uppsats på ungefär 100 ord där du diskuterar citatet ovan.

Del III

(Totalt 40 poäng)

Skriv en uppsats på ungefär 300 ord där du redogör för dina tankar om ett av de två ämnena nedan.

Diskutera åsikten som uttrycks i William Shakespeares pjäs *Köpmannen från Venedig*:

”Den man, som ej inom sig har
musik, Och icke rörs av sköna
toners endräkt Är böjd för svek,
bedrägeri och rov

Tro ingen sådan man!”

eller:

Att följa sina drömmar – en bitterljuv resa